

10. SVJETSKA TRGOVINSKA ORGANIZACIJA

- **Od GATT-a do WTO-a**
- **Ciljevi i funkcije WTO**
- **Načela funkcionisanja**
- **Pravni osnov**
- **Organizaciona struktura i proces donošenja odluka**
- **Prednosti trgovinskog sistema WTO**
- **WTO podrška za ZUR**
- **Rješavanje sporova u okviru WTO sistema**
- **Crna Gora i WTO**
- **Aktuelni trendovi pristupanja i WTO+**
- **Postpristupne obaveze u WTO-u**

1. Od GATT-a do WTO-a

- Neuspjeh u pokušaju formiranja Intl. trg.organizacije (ITO), kao specijalizovane agencije UN za međ. ek. saradnju (1946)
- GATT je zaključen kao međudržavni ugovor koji reguliše oblast međudržavne trgovinske saradnje (23 države potpisnice, na snazi 1.1.1948.)
- ***General Agreement of Tariffs and Trade*** – Opšti sporazum o carinama i trgovini
- **CILJEVI OSNIVANJA GATT-a** su:
 - podizanje životnog standarda,
 - obezbjeđivanje pune zaposlenosti,
 - obezbjeđivanje rastućeg realnog dohotka i efektivne tražnje,
 - povećanje upotrebe resursa,
 - proširenje proizvodnje i razmjene dobara
- Pregled ključnih postignuća GATT-a kroz runde:

Pregled ključnih postignuća GATT-a kroz runde pregovora

Godina u kojoj su se održavale runde pregovora o liberalizaciji trgovine	Br. učesnika	Oblast u kojima su vodjeni pregovori
1947. Ženeva	23	carine
1949. Anesi	13	carine
1951. Torki	38	carine
1956. Ženeva	26	carine
1960./1961. Ženeva, Dilon runda	26	carine
1963./1967. Ženeva, Kenedi runda	62	carine i antidamping
1973./1979. Ženeva, Tokijska runda	102	carinske, necar. mjere i sistemski sporazumi
1986./1993. Ženeva Urugvajska runda (okončanjem pregovora omogućeno osnivanje WTO=)	125	Carine, necarinske mjere, pravila o porijeklu, usluge, investiciona politika, IPR, rješavanje sporova, tekstil, poljoprivreda, osnivanje WTO
DOHA razvojna runda (Doha, Katar, Novembar 2001-...DDA		20 oblasti-AGRI,NAMA; usluge, IPR, pravila, rješavanje sporova

- Rezultati Urugvajске runde(lista ustupaka i obaveza, npr. Ind. proizvodi, smanjena carina sa 6,3% na 3,8% u prosjeku, značajna liberalizacija, definisanje lista koncesija za robe i usluge; zaključeni su i sporazumi o poljoprivredi, uslugama, zaštiti prava intelektualne svojine, i dr.)
- Svi ovi rezultati pregovora izloženi su u Finalnom aktu, koji je potpisan **15. IV 1994. godine, u Marakešu.**
- **Finalni akt** se sastoji od Sporazuma o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije (Agreement establishing the WTO), Ministarske deklaracije i još 25 različitih odluka.
- Novoosnovana WTO je počela sa radom **1. januara 1995. godine.**
 - Finalni akt je potpisalo **111 zemalja**
 - Sporazum o uspostavljanju WTO potpisalo **104 zemlje**
 - Već početkom 1995. , Sporazum je **ratifikovalo preko 80 zemalja**
 - Među njima su bile: SAD, EU zemlje, Japan i Kanada.
 - Do jula 2008. , pravo članstva u WTO su stekle 153 države, dok **30** država ima status kandidata, 2012 – 157 članica, **2016 – 164 članice**
- WTO predstavlja **institucionalni pravni okvir multilateralnog trgovinskog sistema** u područjima carina i trgovine robama (GATT), uslugama (GATS) i trgovinskim aspektima intelektualne svojine (TRIPS)

2. Funkcije WTO

1. **NADZOR NAD SPROVOĐENJEM WTO SPORAZUMA** - omogućavanje primjene, administriranje, djelovanje i unapređenje ciljeva svih WTO sporazuma;
2. **FORUM ZA TRGOVINSKE PREGOVORE** - obezbjeđenje foruma za pregovore kao i okvir za primjenu rezultata takvih pregovora;
3. **RJEŠAVANJE TRGOVINSKIH SPOROVA** - administriranje Dogovora o pravilima i procedurama za rješavanje sporova i Mehanizma ispitivanja trgovinskih politika;
4. **NADZOR NAD NACIONALNIM TRGOVINSKIM POLITIKAMA;**
5. **TEHNIČKA POMOĆ I EDUKACIJA** nedovoljno (najmanje) razvijenih zemalja);
6. **KVALITETNA SARADNJA SA DRUGIM MO**, kako bi se postigla veća koherentnost u kreiranju globalne ekonomske politike. Posebno IMF, IBRD...

Ciljevi WTO

The goal of the WTO is to help **producers, exporters and importers** to trade their products or services internationally with other member nations with a **minimum of trade disputes**. They try to improve the lives of the **consumers** of member nations by making more products **available** to them at a **cheaper cost through free (fair) trade**.

- WTO je osnovana sa ciljem da obezbijedi da se međunarodna trgovina odvija na slobodniji i predvidiv način
- **CILJEVI** koji su definisani Sporazumom o osnivanju WTO :
 1. povećanje životnog standarda,
 2. osiguranje veće zaposlenosti,
 3. stabilan rast realnih prihoda i efektivne tražnje,
 4. povećanje proizvodnje i spoljnotrgovinske razmjene roba i usluga,
 5. obezbjeđivanje održivog razvoja i zaštite životne sredine uz optimalno korišćenje svjetskih rezervi,
 6. ekonomski razvoj članica usklađen sa potrebama i interesima zemalja na različitim nivoima razvijenost i
- WTO postaje glavni konsultant za pitanja međunarodne trgovine

WTO

OBLAST DJELOVANJA

- WTO je međunarodna organizacija (nacionalnog i multinacionalnog karaktera) koja upravlja multilateralnim sporazumima u oblasti:
 - robne trgovine (GATT),
 - trgovine uslugama (GATS) i
 - trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine (TRIPs).
- WTO se ne bavi kontrolom privatnog biznisa
- WTO je regulator rada Vlada zemalja
- Razlika u odnosu na GATT

3. Načela funkconisanja WTO

1. **KLAUZULA NAJPOVLAŠĆENIJE NACIJE** (Most-favoured nation–MFN) – primjena MFN tretmana, tj. da se sve prednosti i povlastice dogovorene između jedne ili više država, moraju automatski priznati i svim drugim članicama WTO-a
2. **NACIONALNI TRETMAN** (NT)– domaći i uvozni proizvodi moraju biti tretirani jednako, nakon ulaska na domaće tržište (isti tretman)
3. **POSTUPNA IMPLEMENTACIJA SLOBODNE TRGOVINE** vrši se kroz **pregovore**: snižavanje trgovinskih barijera je jedna od najznačajnijih mjera za podsticanje trgovine (Od stvaranja GATT-a bilo je 8 rundi pregovora , od 2001, deveta (Doha Development Agenda DDA) – **snižavanje carina i uklanjanje NTB**
4. **PREDVIDLJIVOST I TRANSPARENTNOST** – stabilnost i predvidljivost podstiču investicije, zaposlenost i konkurentnost (širi izbor robe i pristupačnije/nije cijene
5. **PRAVILA NEDISKRIMINACIJE** -promovisanje fer konkurencije,MFN, NT
6. **PODSTICANJE RAZVOJA I EKONOMSKIH REFORMI** – multilateralni sistem WTO-a doprinosi ukupnom razvoju

Zaštitne mjere

- WTO ipak dozvoljava i određene mjere zaštite domaće proizvodnje u tačno definisanim uslovima, tj. WTO dozvoljava primjenu mjera zaštite (Safeguard Measures) u sljedećim situacijama:
 - **ANTIDAMPINŠKE I KOMPENZACIONE MERE** (dozvoljena primjena kada one predstavljaju legitimne mere zaštite domaće proizvodnje, regulisano nacionalnim zakonodavstvom o spoljnoj trgovini);
- **a) Damping:** stavljanje proizvoda iz jedne zemlje u promet na tržištu druge zemlje, po cijeni koja je niža od normalne cijene za taj proizvod, pod uslovom da se na taj način nanosi šteta domaćoj industriji ili onemogućava njen razvoj. (neophodno postojanje uzročne veze!)
- **b) Kompenzacione mjere:** mjere kojima se suzbijaju negativni efekti uvoza subvencionisane robe.
- **c) Subvencije:** premije ili prihodi koje u bilo kojoj formi daje domaća država za proizvodnju određenih proizvoda, a koje omogućavaju bolji izvoz tog proizvoda.
 - **MJERE ZAŠTITE OD PREKOMJERNOG UVOZA** (u slučajevima kada postoji iznenadni i prekomjerni uvoz koji prijeti da ugrozi domaću proizvodnju i kompanije u toj grani, može se dozvoliti primjena zaštitnih carina, ali samo u određenom periodu vremena).
- **NORMALNA CIJENA** – cijena pokriva osnovnih troškova po kojoj roba pristupa drugom tržištu (ulazna cijena). Ako je cijena pristupa tržištu ispod normalne cijene, onda je to “dampingovana cijena” (koja ne pokriva troškova). Obično se koristi kod agresivnog osvajanja novog tržišta, kako bi se uništila konkurencija, a nakon toga, pristupilo tom tržištu po većim cijenama, u uslovima manje ponude (a nedovoljne cjenovne elastičnosti tražnje za tom robom).

4. WTO uređuje pravila MT – pravni osnov

- Sporazum o osnivanju WTO prate **aneksi**:
- **ANEKS 1**

ANEKS 1A: MULTILATERALNI SPORAZUM O TRGOVINI ROBAMA

- **Opšti sporazum o carinama i trgovini (GATT 1994)**
- Sporazum o poljoprivredi
- Sporazum o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera
- Sporazum o tekstilu i odjeći
- Sporazum o tehničkim preprekama trgovini
- Sporazum o uslovima za strana ulaganja koji utiču na trgovinu
- Sporazum o primjeni Člana VI Opšteg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994.
- Sporazum o primjeni Člana VII Opšteg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994.
- Sporazum o kontroli robe prije isporuke
- Sporazum o pravilima o porijeklu robe
- Sporazum o procedurama izdavanja uvoznih dozvola
- Sporazum o subvencijama i kompenzatornim mjerama
- Sporazum o zaštitnom sistemu

ANEKS 1B: OPŠTI SPORAZUM O TRGOVINI USLUGAMA (GATS) i aneksi

ANEKS 1C: SPORAZUM O TRGOVINSKIM ASPEKTIMA PRAVA INTELEKTUALNE SVOJINE-TRIPS

- **ANEKS 2:** Dogovor o pravilima i procedurama za rješavanje sporova
- **ANEKS 3:** Mehanizam ispitivanja trgovinskih politika
- **ANEKS 4:** Plurilateralni trgovinski sporazumi
- Sporazum o trgovini civilnim vazduhoplovima
- Sporazum o javnim nabavkama
- Međunarodni sporazum o mlijeku i mliječnim proizvodima (prestao da važi 1997)
- Međunarodni sporazum o goveđem mesu (prestao da važi 1997)
- Pored pobrojanog, pravnu podlogu WTO čine: osnovni pravni tekst tzv. **“Finalni akt”** koji uobličava rezultate Urugvajске runde pregovora (čini ga oko 60 sporazuma, dogovora i tumačenja), **Ministarske deklaracije** koje je donijela Ministarska konferencija kao najveći organ WTO i detaljne **liste koncesija (obaveza/ustupaka za robe i usluge) za svaku članicu pojedinačno.**

Struktura WTO sporazuma

Krovni Sporazum	SPORAZUM O OSNIVANJU WTO-A		
	ROBE	USLUGE	INTELEKTUALNA SVOJINA
Osnovni principi	GATT	GATS	TRIPS
	Opšti sporazum o tarifama i trgovini	Opšti sporazum o trgovini uslugama	Trgovinski aspekti prava intelektualne svojine
Sadržina sporazuma	I. MFN i koncesione liste II. NT i necarinske prepreke (izuzetno) III. Proceduralna pitanja IV. Trgovina i razvoj	Opšti sporazum o trgovini uslugama I. 4 oblika pružanja II. Obaveze zemalja III. Nacionalni tretman...	Sa fokusom na zaštitu industrijske svojine
Dodatno	Ostali sporazumi koji regulišu trgovinu robama, sa pratećim aneksima	Aneksi koji se odnose na trgovinu uslugama	
Pristup tržištu	Liste koncesija u oblasti roba svih zemalja članica	Liste specifičnih obaveza svih zemalja članica (sa Listama MFN izuzeća)	
Rješavanje sporova	Dogovor o pravilima i procedurama za rješavanje sporova		
Transparentnost	Mehanizam ispitivanja trgovinske politike		

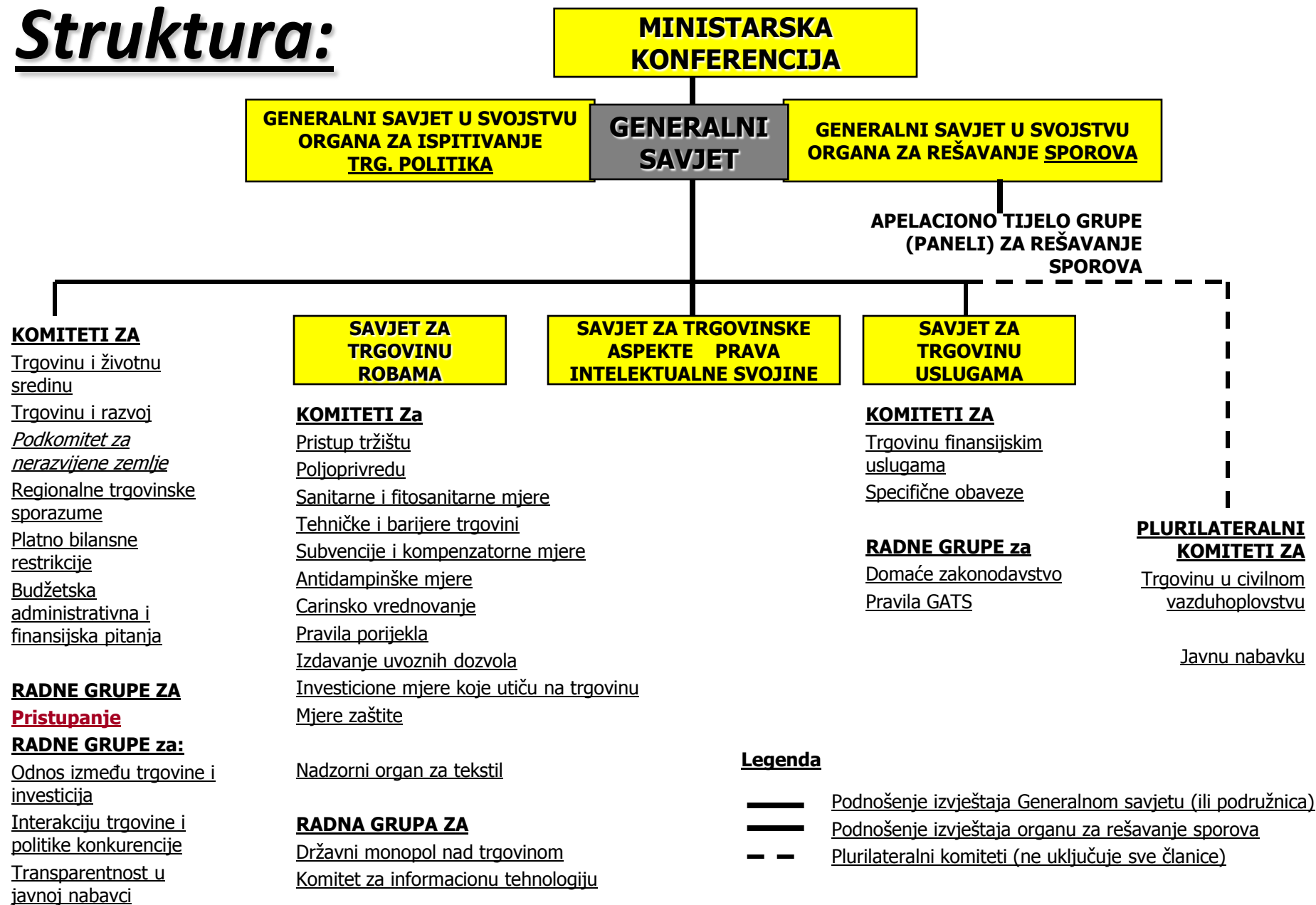
Principi formiranja FTA (član XXIV GATT)

1. liberalizacijom trgovine unutar zone samo najosjetljiviji proizvodi mogu biti izuzeti, (neki poljoprivredni proizvodi);
2. nakon stvaranja FTA, zemlje pristupnice nemaju pravo da primjenjuju veće carine i restriktivnije trgovinske mjere prema trećim zemljama u odnosu na uslove koji su važili prije formiranja ove zone.
3. Zone slobodne trgovine moraju po pravilu biti recipročne - jednaka korist.
4. Međusobne olakšice se odobravaju samo za proizvode porijeklom iz zemalja koje sačinjavaju zonu slobodne trgovine. (po Protokolu o pravilima o porijeklu).
5. FTA ugovorima dozvoljena je primjena samozaštitnih mjera u opravdanim slučajevima. (platnobilansnih teškoća, prekomjernog uvoza nekog proizvoda koji može izazvati poremećaj na domaćem tržištu i sl.)
6. FTA ugovori uređuju i pitanja koja se odnose na unutrašnje oporezivanje, državne monopole, pravila konkurencije, državnu pomoć, zaštitu intelektualnog vlasništva, antidampinške mjere.

5. ORGANIZACIONA STRUKTURA I PROCES DONOŠENJA ODLUKA

- ORGANI WTO SU:
- MINISTARSKA KONFERENCIJA – najviši organ WTO (1 u 2 god)
- GENERALNI SAVJET – zadužen za funk-sanje WTO (1 u 2 mjeseca)
 - *Organ za rješavanje sporova (DSM)*
 - *Organ za ispitivanje trgovinskih politika*
 - Savjet za trgovinu robom (Council on Trade in Goods)
 - Savjet za trgovinu uslugama (Council on Trade in Services)
 - Savjet za trgovinske aspekte prava intelektualne svojine (Council on TRIPS - intellectual property)
- SEKRETARIJAT WTO (adminsitracija, analizira kretanja medj. trgovine)
- GLAVNI KOMITETI: Komitet za trgovinu i razvoj, Komitet za platno-bilansne restrikcije i Komitet za budžetska, administrativna i finansijska pitanja. Komitet za trgovinu i prirodnu sredinu i Komitet za regionalne trgovinske sporazume; Komitet za elektronsku trgovinu

Struktura:

DONOŠENJE ODLUKA

- Odlučivanje **konsenzusom**, na Ministarskoj konferenciji i u okviru Generalnog savjeta
- Ukoliko se on ne može ostvariti, odluka se donosi **glasanjem**
- Za njeno usvajanje je potrebna **dvotrećinska** većina
- Primjenjuje se princip "**jedna zemlja – jedan glas**"
- Za neke odluke je potrebna **tro-četvrtinska većina**, a to su:
 1. odluke o oslobađanju članice WTO od pojedinih obaveza i
 2. odluke o povlačenju članice iz WTO, ako ona ne glasa za izmjenu Statuta WTO.

6.PREDNOSTI TRGOVINSKOG SISTEMA WTO

Osnovne prednosti članstva u WTO:

1. Održavanje mira
2. Rješavanje sporova na konstruktivan i miran način
3. Sistem zasnovan na pravilima, a ne na moći
4. Smanjeni troškovi života
5. Veći izbor i bolji kvalitet roba i usluga
6. Spoljnotrgovinska razmjena povećava prihode
7. Trgovina stimulira ekonomski rast i stvaranje novih radnih mjesta
8. Sistem štiti vlade od zahtjeva za protekcionizmom
9. Osnovni principi čine sistem ekonomski efikasnijim i smanjuju troškove
10. Borba protiv korupcije

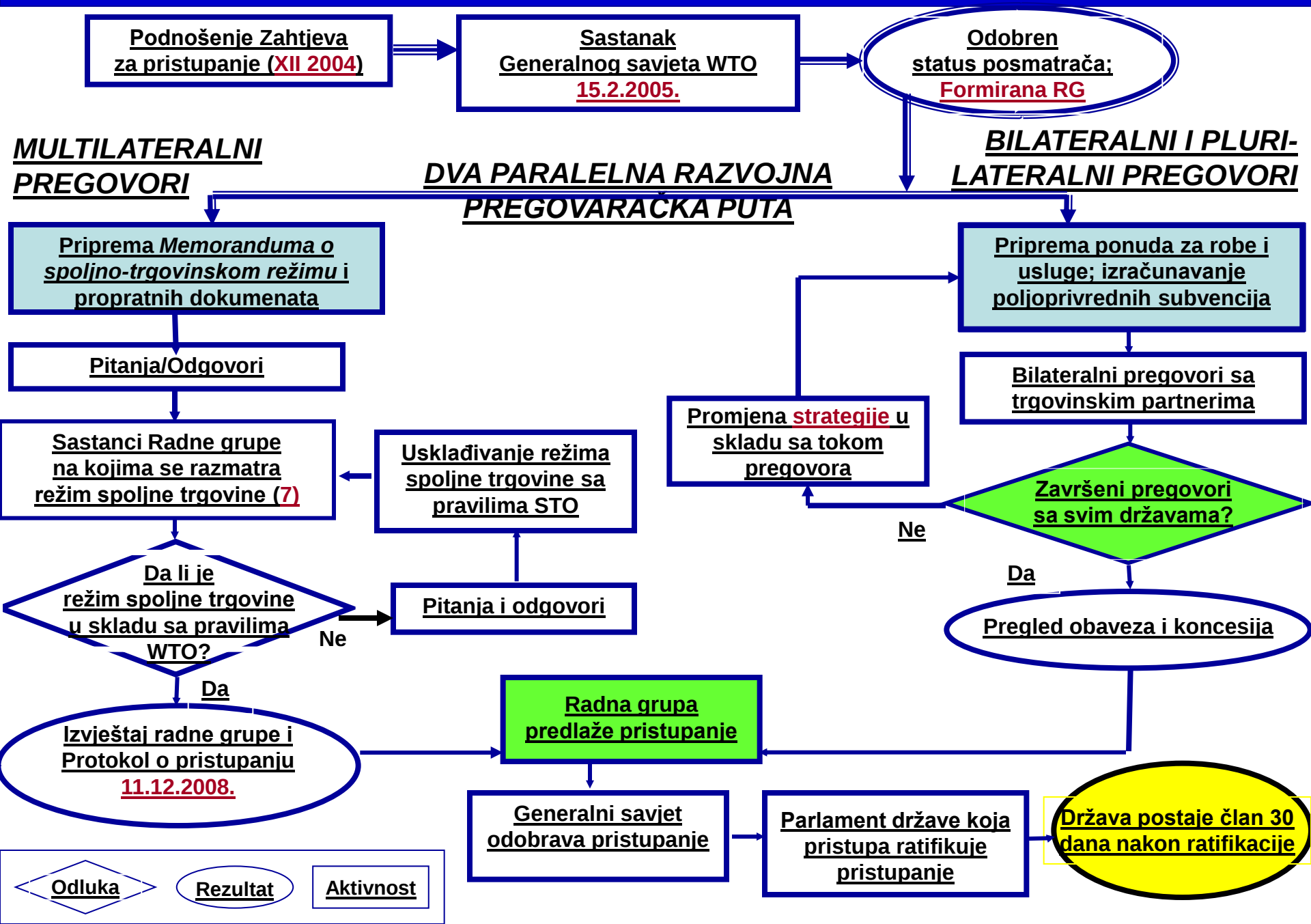
7. WTO podrška ZUR

- **RAZVOJ I TRGOVINA** - preko tri četvrtine članica WTO su zemlje u razvoju ili nerazvijene zemlje. Za ove zemlje u okviru WTO sporazuma postoje specijalne odredbe, koje uključuju duži vremenski period za implementaciju sporazuma i preuzetih obaveza, mjere koje će uticati na povećavaje mogućnosti trgovine, odredbe kojima se štite trgovinski interesi zemalja u razvoju i nerazvijenih zemalja, podrška za izgradnju njihove infrastrukture, rješavanje sporova, primjena tehničkih standarda.
- **DOHA razvojna runda** u fokusu ima poziciju ZUR u MEO i MT
- WTO Komitet za trgovinu i razvoj, uz pomoć podkomiteta za nerazvijene zemlje, posebno obraćaju pažnju na specijalne potrebe zemalja u razvoju (**Less development countries, LDCs**). U njihovoj nadležnosti je praćenje primjene sporazuma, tehnička pomoć i povećanje učešća zemalja u razvoju u trgovinskom sistemu.
- **Tehnička pomoć i obuka** - WTO organizuje oko 100 misija godišnje za tehničku saradnju za zemlje u razvoju.

8. Rješavanje sporova (DSU- Dispute settlement understanding)

- Dogovor o pravilima i procedurama koje rukovode rješavanjem sporova
- Države članice mogu pokrenuti postupak ako cijene da je povređen GATT
- Organ za rješavanje sporova – **DS body**
- **Nadležnosti:** sprovođenje pravila i procedura predviđenih DSU, formiranje panela, usvajanje izvještaja panela i Apelacionog tijela, vršenje nadzora nad primjenom odluka i preporuka, davanje preporuka za suspenziju koncesija, kao i za druge obaveze propisane Dogovorom
- **FAZE POSTUPKA RJEŠAVANJA SPOROVA:** 1. konsultacije, 2. osnivanje panela, 3. Ispitivanje slučaja u okviru panela, 4. Donošenje privremeno izvještaja panela, 5. Donošenje finalnog izvještaja panela, 6. Usvajanje fin. Izvještaja i 7. Primjena odluke i preporuka
- **ALTERANTIVNI NAČINI RJEŠAVANJA SPOROVA:** dobre usluge, mirenje i posredovanje

9. PROCES PRISTUPANJA WTO

Čl. XII Sporazuma iz Marakeša

- **Svaka država ili zasebna carinska teritorija** koja posjeduje punu autonomiju u vođenju svojih spoljnotrgovinskih odnosa i u ostalim pitanjima koja su regulisana ovim Sporazumom i multilateralnim trgovinskim sporazumima, može da pristupi ovom Sporazumu pod uslovima koji su dogovoreni između nje i STO. Takvo pristupanje će se primjenjivati na ovaj Sporazum i na multilateralne trgovinske sporazume koji su mu pridodati.
- **Odluke o pristupanju** donosi Ministarska konferencija. Ministarska konferencija odobrava sporazum o uslovima pristupanja dvotrećinskom većinom Članica WTO.
- **Pristupanje plurilateralnom trgovinskom sporazumu** se vrši shodno odredbama tog Sporazuma.

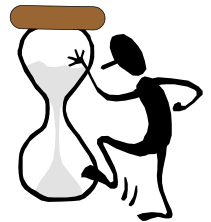
Cijena WTO članstva

- Jedini predvidljivi troškovi članstva su **TROŠKOVI IMPLEMENTACIJE PRAVNE, REGULATORNE I INSTITUCIONALNE REFORME**
 - Dodatno, nakon članstva u WTO država zadržava **PRAVO DA ŠTITI domaće proizvođače od NEFER TRGOVINSKE PRAKSE DRUGIH** kao što je uvoz po dampinškim cijenama i uvoz subvencionisane robe.
 - **DRŽAVA NE OSTVARUJE NIKAKVU KORIST OSTANKOM IZVAN SISTEMA WTO**, naprotiv u očima investitora ona ostaje investiciono nedovoljno atraktivna, jer nema formalnu potvrdu da primjenjuje međunarodne standarde trgovine i adekvatan pravni okvir za biznis.
 - **Jedini koji gube od članstva države u WTO su oni koji:**
 - Imaju korist od neadekvatnog zakonodavstva (npr. **široka diskreciona ovlašćenja**, nedostatak pravne sigurnosti, nedostatak adekvatnih pravnih lijekova)
 - Učestvuju u nelegalnim aktivnostima (npr. **CD i DVD piraterija**)
 - Učestvuju u nekorektnim aktivnostima (npr. **monopilistički dogovori o cijenama**, podeli tržišta i sl) na štetu potrošača.
- „**CIJENA**“ **ODLOŽENOG ČLANSTVA U WTO**, uslijed sve težeg procesa pristupanja, može se sumirati na sljedeći način:
 - **KONKURENTI IZ DRUGIH WTO ZEMALJA OSVAJAJU ZNAČAJNE UDJELE NA MEĐUNARODNOM TRŽIŠTU.** Postaću sve teže crnogorskim proizvođačima da se takmiče sa čvrsto utemeljenim kanalima trgovine uspostavljenim između konkurenata iz drugih zemalja.
 - **DRUGE ZEMLJE PRIVLAČE INVESTICIJE KOJE BI INAČE BILE USMJERENE KA NAŠEM REGIONU** (Crnoj Gori) i unapređuju konkurentnost njihovih roba i usluga, dok region kaska sa implementacijom WTO sporazuma onemogućujući stvaranje prijateljskog, stabilnog i predvidljivog okruženja za trgovinu i investicije.
 - **DOVODI SE U PITANJE OTVARANJE PRISTUPNIH PREGOVORA SA EU U POGLAVLJU 1** – slobodan protok roba

10. CRNA GORA I WTO

- ❑ Avgust 2003. - formirana Komisija za koordinaciju procesa pristupanja Crne Gore STO
- ❑ Decembar 2004. - dostavljen zahtjev za pristupanje Crne Gore STO
- ❑ Februar 2005. – Generalni savjet STO usvojio zahtjev Crne Gore za pristup:
 - data saglasnost za formiranje Radne grupe za pristupanje CG STO*
 - predat Memorandum o spoljnotrgovinskom režimu Crne Gore
- ❑ April 2005. – Slovenija izrazila spremnost da predsjedava Radnom grupom (maj 2005-januar 2006 Aljaž Gosnar, Ambasador i stalni predstavnik Republike Slovenije pri UN i STO u Ženevi; od januara 2006 – amb. Andrej Logar)
- ❑ Sedam sastanaka Radne grupe za pristup Crne Gore WTO-u:
 - oktobar 2005(1), jul 2006(1), 2007 (2), novembar 2008 (3)...
- ❑ Bilateralni sastanci (EU, SAD, Kanada...)
- ❑ Potpisano 10 bilateralnih sporazuma: SAD, Kanada, Norveška, Japan, Kina, Švajcarska, Evropska komisija ispred 27 EU članica, Brazil.
- ❑ Tokom 2009.godine potpisani i bilateralni sporazumi sa Hondurasom i El Salvadorom (bez dodatnih koncesija, samo kroz davanje traženih “inicijalnih pregovaračkih prava – INRs”)
- ❑ 2011 Ekvador...konacno novembar 2011 – Bilateral sa UA i FTA sa UA, 17.12.2012 ugovor o pristupanju WTO pitpisan na Ministarskoj konferenciji u Zenevi!

*članice Radne grupe za pristup CG u WTO: SAD, EU, Australija, Kanada, Hrvatska, Švajcarska, Norveška, Tajvan, Japan....Ukrajina

Ministarska konferencija WTO, 1.12.2009.

- **Four important facts:**

1. Montenegro is one of the smallest European country with population of 630.000, and present small, but **very open and liberalized, economic environment**;
2. Simple average FBR in AGRI is 11,9%, and in NAMA is 4,6% respectively; it is one of the **lowest average rates in comparison with RAMs and Region**;
3. Trade volume with mentioned country (the only outstanding bilateral) is about **0,02% of total trade**; **(approach is not commercially based)**;
4. Montenegro has completed the most requested part – multilateral and all bilaterals except one. i.e. Montenegro is **blocked in accession by single country for one year**.

- Finally, simple question to be asked is: why is WTO membership such priority for Montenegro? Or, **what Montenegro is loosing if not join the WTO?**

1. Firstly, Montenegro already respect all WTO rules, though we are still not officially “in”, Consequently, it negatively impacts image of Montenegro as attractive business destination for FDI, what means **less possibilities for economic development and prosperity**: level of country risk for investment and strategic economic partnership is higher because implementation of international trade standard is not confirmed by formal WTO membership:
2. Secondly, postponing of WTO accession could **slow down overall process of European and Euro Atlantic integration of Montenegro**,
3. Finally, raising awareness among other WTO members and acceding countries about this problem, **Montenegro is voicing also for its neighbors non-WTO members**. Only Balkan as a whole in WTO is an attractive investment place.

- At the end, allow me to **thank all members which have given clear voice for faster accession process and fair negotiations**. We highly appreciated understanding shown by many countries in their statements during MC7.

- Really, **some bilaterals are problematic, making finish so hard**. In that sense, please consider on strengthening of **ombudsman role** for acceding countries. Consider about making **new document for rules of accession**, which will be focused not only on rules, but also on content of negotiations.

- Montenegro expects understanding and support of WTO members. **This is not request for “third country patronage”, but for raising of one problem in WTO accession which is not only bilateral issue, but systemic one**. Montenegro already pay the price with at least one year in this “limbo” status of the accession

- Today, it is problem of Montenegro only. However, tomorrow it would become the problem of other acceding countries too.

- Please have it in mind. It is **our common responsibility**.

Finiš pristupanja Rusije poslije 18 g.

- 9 nov 2011 – Rusija postigla kompromisni dogovor sa Gruzijom (oko granicne kontrole prometa izmedju Gruzije i autonomnih teritorija Juzne Osetije i Abhazije, ciju nezavisnost je Rusija priznala)
- 10 nov 2011 – RG za pristupanje Rusije u WTO je prihvatila pristupni paket
- “win-win” result
- From the date of accession, the Russian Federation has committed to fully apply all WTO provisions, with recourse to very few transitional periods
- Russia concluded 30 bilateral agreements on market access for services and 57 on market access for goods
- On average, the **final legally binding tariff ceiling** for the Russian Federation will be **7.8%** compared with a 2011 average of **10%** for all products:
- The average tariff ceiling for agriculture products will be **10.8%**, lower than the current average of 13.2%
- The ceiling average for manufactured goods will be **7.3%** vs. the 9.5% average today on manufactured imports.
- Transitional period max 8 years (for pork) and 7 for motor cars and civil aircraft
- Tariff rate quotas (TRQs) would be applied to beef, pork, poultry and some whey products (with the in-quota and out of quota rates, for instance for pork 0% and 65%, beef 15% and 55%..
- Final tariffs will be bound at zero for cotton and information technology (ITA)
- The Russian Federation has made specific commitments on 11 services sectors and on 116 sub-sectors.
- Export duties would be fixed for over 700 tariff lines
- Quantitative restrictions on imports, such as quotas, bans, permits, prior authorization requirements, licensing requirements or other requirements or restrictions that could not be justified under the WTO provisions would be eliminated and not (re) introduced
- Members agreed to directly forward Russia’s accession package to the 8th Ministerial Conference for adoption by Ministers on **15-17 December 2011**.
- The Russian Federation will have until 15 June 2012 to ratify its accession package.
- Thirty days after the notification to the WTO of the ratification, the Russian Federation will become a fully-fledged member.

WTO carinske stope: inicijalne i krajne obavezujuće stope pristupa

Zemlja i datum	Finalne obavezujuće stope u poljoprivredi	Finalne obavezujuće stope u nepoljoprivredi	Prosječne finalne obavezujuće stope	Tranzicioni period od inicijalnih stopa ulaska do finalnih obavezujućih stopa
	FBR AGRI	FBR NAMA	FBR Total	
Crna Gora (decembar 2008. prije blokade pristupanja od strane Ukrajine)	11,9%	4,6%	6,9%	5 godina
Crna Gora (decembar 2011, ugovorene FBR za pristup WTO-u, nakon dodatnih koncesija Ukrajini)	10,8%	4,3%	5,1%	10 godina (do 2022.)
Ukrajina (152. članica WTO, maj 2008)	10,6% (IBR 11,6%)	4,8% (IBR 4,9%)		5 godina (do 2013.)
Rusija (decembar 2011)	10,8% (IBR 13,2%)	7,3% (IBR 9,5%)	7,8% (IBR 10%)	10 godina
Makedonija (2003)	11,3%	-	6,9%	-
Albanija (2000)	9,4%	-	7%	-
Hrvatska (2000)	9,4%	-	6%	-

NAMA / non agriculture market acces, nepoljoprivredni proizvodi, industrija

11. Aktuelni trendovi u procesu pristupanja i WTO plus (“WTO+”)

Od novih kandidata očekuje se:

- **Da svoj EKONOMSKI I SPOLJNOTRGOVINSKI REŽIM**, kojim je regulisana međunarodna trgovina robama, uslugama i zaštita prava intelektualne svojine, **USAGLASI SA WTO PRAVILIMA, PRINCIPIMA I SPORAZUMIMA - PRIJE PRISTUPANJA;**
- **Da unaprijed preuzme većinu dogovorenih obaveze bez tranzicionih perioda;**
- **Da se tokom procesa pristupanja detaljno ispita ne samo spoljnotrgovinski režim zemlje kandidata već I MNOGI DRUGI ELEMENTI** - proces privatizacije, politika cijena, fiskalna politika, konkurencija i dr. Pa otuda, nije dovoljno usklađivanje samo zakonske legislative koja reguliše režim spoljne trgovine već se traži i stvaranje adekvatnog zakonodavnog ambijenta neophodnog za funkcionisanje i domaćih i stranih privrednih subjekata;
- **VEĆI NIVO LIBERALIZACIJE pojedinih privrednih sektora i generalno viši nivo otvorenosti pristupu tržišta roba i usluga;**
- **PRIHVATANJE SPORAZUMA KOJI IMAJU PLURILATERALNI KARAKTER** kao npr. Sporazum o vladinim nabavkama i/ili Sporazum o trgovini civilnim vazduhoplovima.
- Konačno, tokom samih pregovora, članice WTO, sve više koriste svoju značajnu **PREGOVARAČKU MOĆ** dovodeći na taj način u neravnopravan položaj zemlju u procesu pristupanja.
- Za najmanje razvijene zemlje, tzv. **Less Development Countries (LDSs)**, procedure pristupanja su definisane kao jednostavniji model, za razliku od pristupanja tranzicionih ekonomija.
- **WTO+ znaci nova, POOŠTRENA PRAVILA PRISTUPANJA**

WORLD TRADE ORGANIZATION

New WTO members in the period 2000-05

1. Albania /2000/
2. Croatia /2000/
3. Jordan /2000/
4. Oman /2000/
5. Georgia /2000/
6. Moldova /2001/
7. Lithuania /2001/
8. China /2001/
9. Chinese Taipei /2002/
10. Armenia /2003/
11. FYR Macedonia /2003/
12. Cambodia /2004/
13. Nepal /2004/
14. Saudi Arabia (2005)

2009,
2010..

New WTO Members after 2005

1. Viet Nam (2007)
2. Tonga (2007)
3. Ukraine (May 2008)
4. Cape Verde /July2008/

17 dec 2011
(potpisan ugovor,
pristupili tokom
2012)

Rusia
Montenegro
Samoa
Vanuatu

2008 / 128 + 25 = 153

2011 / 153+4= 157

2013 / 157+2 = 159

2014 / 159+1 = 160

2015 / 160+2 = 162

2016/162+2=164

2013

Laos; Tadžikistan

2014

Yemen

2015

Seychelles,
Kazakhstan

2016

Afghanistan
Liberija

WTO ACESSION DYNAMIC

Rusija pregovarala od 1993-2011...Ukrajina pregovarala –14g, Kina (2001)-13g.

BJELORUSIJA pregovara od 1993...

12. Postpristupne obaveze

- Postpristupne obaveze mogu se grupisati u **generalne**, i **obaveze koje su preuzete tokom pristupnih pregovora**.

U dijelu **GENERALNIH OBAVEZA** najvažnije je obezbijediti **usklađenost nacionalnih propisa sa WTO sporazumima, deklaracijama, odlukama i sl.** Usklađenost sa WTO pravilima i obavezama se prati dostavljenjem periodičnih notifikacija odgovarajućim komitetima, kao i putem mehanizma ispitivanja trgovinske politike.

- Nadalje, WTO je institucija u kojoj se u kontinuitetu **vode pregovori sa ciljem unapređenja međunarodne trgovine**, a od članica se očekuje da aktivno učestvuju u multilateralnim pregovorima. Ovo posebno sa aspekta eventualnog preuzimanja dodatnih obaveza.

OBAVEZE PREUZETE TOKOM PRISTUPNIH PREGOVORA definisane su Protokolom o pristupanju, odnosno Izvještajem radne grupe, Listom koncesija i Listom specifičnih obaveza. Od članica se očekuje da vode računa da prilikom donošenja nove legislative ne uvode nova ograničenja, odnosno da se novim propisima ne pogoršava tretman stranih pružalaca usluga, ili pristup tržištu roba, u odnosu na već dogovoreno.

12. Obaveza država članica: NOTIFIKACIJE i MEHANIZAM ISPITIVANJA TRGOVINSKE POLITIKE

- Notifikacije predstavljaju jedan od osnovnih instrumenata kojim se obezbjeđuje transparentnost trgovinskih politika u okviru WTO sistema - objavljivanje **LEGISLATIVE**, kao i svih izmjena (čak i u formi nacрта, da bi se propis mogao komentarisati, kao i da se na njega mogu članice prilagoditi)
- Notifikuju se i sve **MJERE** po sporazumima (zašto se uvode, šta obuhvataju..)
- U cilju efikasnijeg sprovođenja obaveza, osnovan je i **Centralni registar notifikacija**. Registar je u nadležnosti WTO Sekretarijata, i **jednom godišnje** obavještava svaku članicu o redovnim notifikacijama koje je u obavezi da dostavi u toku naredne godine.
- Lista mjera koje se notifikuju: carine, carinske kvote, dodatne takse, kvantitativna ograničenja, ostale NTB, carinsko vrednovanje, pravila o porijeklu, režim javnih nabavki, TBT, zaštitne mjere, režim slobodnih zona, državna pomoć, državna trgovinska preduzeća, devizna kontrola, kompenzaciona trgovina po nalogu države, ostale mjere...